

І семестр

Урок 1–2

Тема. Мова як основний засіб спілкування. Інші функції мови. Мовні й немовні засоби спілкування. Значення української мови як державної в житті Української держави та її громадян. Зміст статті 10 Конституції України.

Мета: показати учням, яке велике значення має мова в житті суспільства; ознайомити з поняттям *державна мова*, зі змістом статті 10 Конституції України, домогтися усвідомлення п'ятикласниками думки, що українська мова – невід'ємний складник української державності; розвивати усне й писемне мовлення; формувати вміння обстоювати власну думку, аргументувати її; виховувати любов до української мови, прищеплювати патріотичні почуття.

Очікувані результати навчання

Учень/учениця:

- *розуміє* та *відтворює* зміст почутого повідомлення;
- толерантно *реагує*, використовуючи формули мовного етикету;
- етично *висловлює* власну думку щодо почутого;
- доброзичливо *висловлює* своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту чи суперечливість почутої інформації;
- *розвиває* усне й писемне мовлення;
- *розуміє* важливість рідної мови;
- *відчуває* відповідальність за розвиток української мови.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: мультимедійна дошка, підручник, Конституція України, відео про розвиток української мови.

Методи, прийоми і форми роботи: добирання слів-асоціацій, словникова робота, робота над проблемними питаннями, «Коло ідей», хвилинка афористики, «Мовчазна дискусія», «Упіймай емоцію», бесіда, перегляд відео, колективне складання ланцюжка – продовження твердження.

Перебіг уроку

Методична ремарка. Урок потрібно почати зі стислого емоційного звернення до учнів, які стали п'ятикласниками, познайомитись із ними, запросити в мандрівку Країною української мови, проанонсувати підручник, за яким вони навчатимуться.

Мотивація навчальної діяльності. Забезпечення емоційної готовності до уроку.

◆ Якщо вам запропонували б намалювати нашу мову, які три кольори ви використали б? Спробуйте пояснити свій вибір?

Актуалізація опорних знань учнів.

◆ Намалуйте у своїх зошитах сонце. Усередині напишіть слово *мова*. Кожен сонячний промінчик назвіть словами-асоціаціями, які виникають, коли розмовляєте рідною мовою (це можуть бути різні частини мови: *тепла, мудра, калина, святочно, вишиванка, Україна ...*).

Оголошення теми й мети уроку.

Опрацювання навчального матеріалу.

Учитель. Перегляньте відео про розвиток української мови. Зверніть увагу на її багатство, словниковий склад, становлення.

Наша мова зазнала дуже багато заборон на шляху поступу і пододала безліч перешкод, щоб бути почутою й зазвучати вголос. Вона, наче неслухняний вітер, виривалась із тенет поневолювачів. Вона, наче сонячне світло, вказувала гостинець до волі.

Словничок.

ГОСТИНЕЦЬ 1, нця, чол.

1. Якась річ або ласощі, які звичайно привозять, приносять або передають звідки-небудь як подарунок; 2. перен. Удар, постріл, предмет, яким завдають удар, травма від удару; 3. діал. Великий битий шлях; шосе.

◆ У якому значенні слово *гостинець* ужито в тексті?

Робота над проблемними питаннями.

❓ Чи можна без мови побудувати собор, подолати стихійне лихо чи провести Олімпійські ігри?

❓ Як за допомогою мови людина пізнає світ?

❓ Чому суспільству було б важко без мови?

❓ Чому потрібно берегти українську мову?

❓ Чи обов'язково знати мову того народу, серед якого живете?

❓ Чому українською мовою варто пишатися?

«*Коло ідей*». Ми з'ясували, що основне призначення мови – бути засобом спілкування, або комунікації. Однак вона виконує й інші важливі функції. Для чого ж людині мова? Що за її допомогою можна робити?

Учнівські відповіді варто оформити у вигляді таблиці або асоціативного куща, де вчитель запише назви функцій мови і тлумачення їх.

Основні функції мови	Що робимо за допомогою мови
Комунікативна	Спілкуємося між собою, обмінюємося інформацією
Номінативна (називна)	Називаємо предмети, поняття, явища
Пізнавальна	Завдяки мові людина пізнає світ, дізнається про те, що було раніше, переймає досвід інших людей, поколінь
Мислетвірна	Людина формує й виражає думку за допомогою слова
Об'єднувальна	Завдяки мові люди відчують себе єдиним народом, об'єднуються в певну спільноту

Хвилинка афористики. Прочитайте вислови відомих людей, прокоментуйте їх. Про які функції мови йдеться в кожному з них? Запишіть у зошити той вислів, який сподобався найбільше.

Мова – то серце народу: гине мова – гине народ (*І. Огієнко*). Мова – втілення думки, що багатша думка, то багатша мова (*М. Рильський*). Мова – це доля нашого народу, і вона залежить від того, як ревню ми всі плекатимемо її (*О. Гончар*). Хто нікчемну душу має, то така ж у нього й мова (*Леся Українка*). Освіта – це вид гігієни. Письмо з помилками – то як невимиті руки чи зуби (*В. Стус*).

Бесіда.

- Яка мова є для вас рідною?
- Якою мовою ви розмовляєте в родині?
- Чому громадянам України незалежно від їхньої національності треба знати українську мову?
- Як ви розумієте поняття *державна мова*?
- Чи однакові значення мають словосполучення *рідна мова* і *державна мова*?

Запам'ятайте! Державна мова – один із найважливіших чинників існування держави. Зазвичай це мова корінного населення і (або) мова, найпоширеніша поміж громадян цієї держави. Статус державної мови закріплений у Конституції країни. Саме Основний закон передбачає функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя, зокрема державному управлінні, сферах зв'язку, політиці, науці, освіті. Знання державної мови обов'язкове для всіх громадян цієї держави, незалежно від того, яка мова є для них рідною. Однак наявність державної мови ніяк не означає заборони чи утиску мов національних меншин.

Учитель. Чи можна вважати ось такі графічні зображення та інші малюнки мовними засобами комунікації? Де найчастіше їх використовують? Як ви вважаєте, чому?

◆ Спробуйте поданий текст записати, використовуючи лише графічні вподобайки (скористайтеся зображеннями, які найчастіше застосовуєте в соцмережах чи в месенджерах).

Я люблю свою мову.

У ній моя історія, мудрість, родовід.

Без мови людина втрачає себе і свій світ, без неї вона гине духовно.

Найсокровенніше, найкрасивіше, найглибинніше – усе заховане в її серці.

Мова живе, допоки я її вивчаю.

Мова квітне, допоки я спілкуюсь нею.

❓ Чи вдалось вам дослівно передати текст лише за допомогою графічних зображень? Чи можемо ми замінити слово?

Підсумок уроку. Рефлексія.

Колективне складання ланцюжка-продовження твердження «Мова необхідна людям, щоб...» (*спілкуватися, формувати думки, пізнавати світ, передавати досвід, об'єднуватися в спільноту тощо*).

 Напишіть 5 найважливіших тверджень-переконань, чому потрібно знати рідну мову.

Урок 3

Тема. Мовлення і спілкування. Загальне уявлення про мовлення як діяльність. Види мовленнєвої діяльності. Різновиди мовленнєвого спілкування. Мета спілкування та адресат мовлення.

Мета: ознайомити учнів зі специфікою та завданнями уроків мовленнєвого розвитку; розглянути поняття *мова* і *мовлення*, наголосити на відмінності між ними; ознайомити з основними видами мовленнєвої діяльності; розвивати увагу, пам'ять, уміння слухати і сприймати матеріал; прищеплювати любов до мови, виробляти потребу вдосконалювати власне мовлення.

Очікувані результати навчання

Учень/учениця:

- *читає* тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання;
- *знаходить* у тексті відому і нову інформацію;
- *формулює* тему та основну думку тексту;